

Módszertani útmutató

**a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi
és biztonsági követelményeinek módosításáról szóló ren-
delet értelmezéséhez**

**Készítette: Fodor József Országos Közegészségügyi Központ
Jóváhagyta: Foglalkozás-orvostani Szakmai Kollégium**

Budapest, 2003. július

Általános észrevételek

A képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről szóló rendelet [50/1999. (XI. 3.) EüM r.] 2000-ben lépett hatályba, egyetlen paragrafus kivételével.

Ez a 6. § azt a kötelezettséget tartalmazta, hogy a munkavállalót a képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveggel a munkáltatónak kell ellátnia.

Ezt a hiányt pótolta az a módosító rendelet [3/2002. (VIII. 3.) ESzCsM r.], amely 2003. január 1-jén lépett hatályba.

A rendelet megjelenését követően számos kérdés merült fel az értelmezést illetően, amely nemcsak az érintettek, hanem a média figyelmét is felkeltette. Indokoltnak látszik tehát, hogy ezekről az érintett egészségügyi dolgozók (mindenek előtt a foglalkozás-egészségügyi orvosok, a szemész szakorvosok, a munka-higiénikusok és az ÁNTSZ közegészségügyi felügyelői) értesüljenek.

A 6. § módosított formában egyértelművé teszi a munkáltatói kötelezettséget.

„Ha szemészeti szakvizsgálat eredményeként indokolt, illetve a munkavállaló által használt szemüveg vagy kontaktlencse a képernyő előtti munkavégzéshez nem megfelelő, a munkáltató a munkavállalót ellátja a minimálisan szükséges, a képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveggel.”

A jogszabály lényegében ezeket a feltételeket részletezi.

Az alaprendelet megfogalmazta a „képernyős eszköz” és a „képernyős munkahely” fogalmát, a rendelet hatályát pedig olyan, a szervezett munkavégzés keretében foglalkoztatott munkavállalókra terjeszti ki, akik napi munkaidejükből legalább 4 órán keresztül *rendszeresen* képernyős eszközt használnak.

Tehát nem folyamatos használatról van szó, a munkában megszakítások lehetségesek, a tevékenységnek összességében kell legalább 4 órát kitennie (a folyamatos munkavégzés kívánalma az alaprendeletben a 10 perces szünetek beiktatásának feltételeként szerepel).

Ezt a felfogást erősíti a módosított rendelet a „képernyős munkakör” megfogalmazásával. E szerint

„*képernyős munkakör*: olyan munkakör, amely a munkavállaló napi munkaidejéből legalább négy órában képernyős munkahelyen képernyős eszköz használatát igényli, ideértve a képernyő figyelésével végzett munkát is,”

Az értelmezés egyértelművé teszi, hogy a képernyő figyelése is a képernyős munkakörök közé tartozik (pl. automatizált rendszereket irányító, ún. operátori munkakörök).

A másik új értelmezés a „képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveg” fogalmát határozza meg

„képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveg: a szemészeti szakvizsgálat eredményeként meghatározott, a képernyő előtti munkavégzéshez szükséges szemüveglencse, és ennek a lencsének a rendeltetésszerű használatához szükséges keret, ide nem értve a munkavállaló által a képernyő előtti munkavégzéstől függetlenül egyébként is használt szemüveget vagy kontaktlencsét.”

Ennek megfelelően tehát a munkáltatói kötelezettség a két lencsére és azok rendeltetésszerű használatát biztosító keretre vonatkozik.

Számos kérdés merül fel a kerettel kapcsolatban. A jogszabályban a „rendeltetésszerű használat” igénye szerepel feltételként.

Ennek értelmezéséhez a módosított 6. § nyújt segítséget, amely a munkáltató kötelességeként a „minimálisan szükséges, a képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveg” költségtérítését írja elő.

A rendelet nem terjed ki arra, hogy mennyi legyen az az összeg, amennyit a munkáltatónak fizetnie kell ezért a szemüvegért, hisz egyénenként változhat, mivel a szemüveglencse ára dioptria függő.

A „minimálisan szükséges” megfogalmazás nyilvánvalóan a lencsére és a keretre vonatkozik, vagyis „a rendeltetésszerű használatához szükséges keret” jelen esetben a legkevésbé költséges kereteket jelenti.

(Itt szükséges megemlíteni, hogy a jogszabály előírásaitól eltérően a munkáltatónak joga van ahhoz, hogy költségesebb megoldásokat válasszon.)

A munkáltató által biztosítandó szemüvegről széles munkavállalói körben terjedt el az a felfogás, hogy olyan, a szemet károsító hatások elleni védőszemüvegről van szó, amelyet kivétel nélkül mindenki meg kap, mintegy egyéni védőeszközként.

A munkavállalók egy része tehát olyan szemüveget várt, amely szempanaszait, az ún. „szemfáradtságot” megszünteti.

Nyilvánvaló nem erről van szó, hanem olyan szemüvegről, amely a lencse (esetleg korábban rejtett) töréshibáját korrigálja. Ilyen szemüvegre csak azoknak a munkavállalóknak van szükségük, akik a képernyőt a munkavégzés során nem látják élesen.

Gyakori kérdés, hogy ha a munkavállaló már használ szemüveget, és az a képernyő előtti munkavégzéshez is megfelelő, kérheti-e a munkáltatói költségtérítést, vagy hozzájárulást a szemüveg biztosításához.

A módosító jogszabály szerinti „képernyő előtti éleslátást biztosító szemüveg” fogalmába nem tartozik a munkavállaló által egyébként is használt szemüveg, tehát a munkáltató költségtérítési kötelezettsége ezekre az esetekre nem vonatkozik.

A munkáltatók részéről gyakran felmerülő kérdés, hogy „kihordási ideje” van-e az ilyen szemüvegnek.

Kihordási idő megállapítása nem célszerű, de a szemüveg cseréje esetenként szükséges lehet. Csere esetén felvetődhet a költségtérítés kérdése.

Amennyiben a cserét a szemész szakorvos a munkavégzéssel összefüggő szakmai okokból tartja indokoltnak, úgy ezt értelemszerűen a munkáltatónak kell finanszíroznia. Munkavállalói felelősség esetén (pl. törés) a csere költségének viselése a munkáltató és a munkavállaló közti megegyezés függvénye lehet.

Számos kérdés hangzik el a munkáltató által biztosított szemüveg adóvonzatáról.

Az 1995. évi CXVII. tv. 1. sz. melléklet 8.8. pontja szerint a képernyő előtti munkavégzéshez éleslátást biztosító szemüveg *adómentes természetbeni juttatásnak* minősül (a törvény 1. számú mellékletének 8. pontja a természetbeni juttatások közül az adómenteseket sorolja fel, a 8.8. alpontjába pedig „a jogszabály által előírt használatra tekintettel juttatott védőeszköz, továbbá baleset- és egészségvédelmi eszközök”).

Feladatok a szemüveg elrendelésében

- **Munkáltatói feladatok**

A munkáltató kötelessége

- annak megállapítása, hogy a munkavállaló „napi munkaidejéből legalább 4 órán keresztül képernyős eszközt használ”, mivel költségtérítési kötelezettsége attól függ, hogy a beutalt munkavállalóra vonatkozik-e a jogszabály. A kérdésre adott válasz a foglalkozás-egészségügyi orvossal egyeztetett legyen, ellenkező esetben a költségtérítéssel kapcsolatosan vita merülhet fel,
- a munkavállaló beutalása a munkaköri alkalmassági vizsgálatokra a „*Beutalás munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatra*” című nyomtatványon lepecsételve, aláírva történik,
- a beutalón egyértelműen jelölni kell a munkakör (munkahely) főbb egészségkárosító kockázatai között, hogy „*képernyős munkahely*”,
- amennyiben a szemész szakorvosi vizsgálat alapján a foglalkozás-egészségügyi orvos indokoltnak tartja a szemüveg biztosítását, úgy annak költségeit az általános részben tett megállapítások figyelembevételével téríti.

- **A foglalkozás-egészségügyi orvos feladatai**

A szemüveg szükségessége felmerülhet:

- ha a képernyő előtt dolgozónál látás- illetve szempanasz alakul ki és ezzel felkeresi a szolgálatot;
- a képernyő előtt dolgozónál időszakos vagy soron kívüli munkaköri alkalmassági vizsgálat kapcsán derülnek ki panaszok, vagy tünetek;
- előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálatnál, ha az illető korábban nem végzett képernyő előtti munkát.

Szemészeti szakvizsgálatra mindhárom esetben a foglalkozás-egészségügyi orvos utalja be a munkavállalót, azt a beutaló nyomtatványt használva, amely a módosító jogszabály mellékleteként jelent meg. A nyomtatványon a biztosított TAJ számát fel kell tüntetni. A szemészeti szakvizsgálatot az OEP finanszírozza.

A szemészeti szakvizsgálatra küldést megelőző, a foglalkozás-egészségügyi orvos által végzett szem- és látásvizsgálat protokollját az **1. sz. melléklet** tartalmazza.

A közeli és a munkatávolsági látóélesség vizsgálatához használható tábla a Módszertani Útmutatóhoz csatoltan található.

A szemészeti szakvizsgálatra beutalás indoka:

- bármely panasz esetén,
- panaszmentesség esetén, ha
 - a távoli, korrigált látóélesség 0,8-nál rosszabb,
 - a közeli és munkatávolsági látóélesség vizsgálata során a munkavállaló nem tudja elolvasni a szöveget.

Tájékoztatásul mellékeljük a szakvizsgálatra beutalt képernyős munkahelyeken dolgozók szemészeti progresszív ellátásának rendszerét (**2. sz. melléklet**).

A rendelet egyértelműen rendelkezik arról, hogy a munkáltató látja el a képernyő előtti munkavégzéshez szükséges szemüveggel a munkavállalót, tehát ahhoz másfajta (TB) támogatás nem jár. A ma használatban levő szemüveg recepteken ilyen kategória nincs, ezért új recept nyomtatásáig a *receptfelírás rendjének* a következőket lehet javasolni: a recepten át kell húzni a TAJ szám helyét, és nem kell jelölni egyik térítési kategóriát sem.

A szemész szakorvos minden esetben a vizsgálatáról írásos leletet ad át a munkavállalónak, amelyet az bemutat foglalkozás-egészségügyi orvosának.

Végezetül meg kell jegyezni, hogy azok száma, akiknek a rendelet szerint valóban szükségük van erre a szemüvegre, nem nagy. Helyes ergonómiai kialakítással, korszerű monitorokkal, jó világítással és főleg a megfelelő munkahelyi magatartásra vonatkozó felvilágosítással (beleértve a testmozgás szükségességét is), a megfelelően szervezett képernyő előtti munkavégzés és a munkaközi szünetek biztosításával a panaszok nagy része orvosolható!

1. sz. melléklet

**Foglalkozás-egészségügyi orvosok számára javasolt
vizsgálati protokoll szemészeti elővizsgálathoz**

Családi anamnesis (szülők, testvérek)

	igen	nem
Szürkehályog		
Tompalátás		
Kancsalság		
Zöldhályog		
Tisztázatlan eredetű vakság, látáskárosodás		

Anamnesis

	igen	nem
Koraszülött volt-e?		
Gyermekekorában volt-e kancsal?		
Tompalátásról tud-e? (Takarták-e a szemét gyerekekorában?)		
Volt- valamilyen szemműtété? (Laseres műtét?)		
Érte-e baleset a szemét?		
Visel-e szemüveget távolra?		
Visel-e szemüveget közelre?		
Hord-e kontakt lencsét?		
Áll-e valamilyen szemészeti kezelés alatt? (Hol, miért, használ-e rendszeresen valamilyen szemcseppet?)		

Előfordul-e valamelyik panasz az alábbiak közül?

	igen	nem
Szemfáradtság		
Szemfájdalom		
Szemszárazság (égő szemek)		
Két szemmel észlelt kettős látás távolra vagy közelre		
Fejfájás (gyakori)		
Homályos látás átmeneti vagy tartós jelleggel		
Olvasási nehézség		
Olvasási nehézség a jelenlegi szemüvegével		
Gyakori könnyezés		
Látási panasz távolra (jelenlegi szemüveggel, kontakt lencsével vagy anélkül)		
Látási panasz közelre (jelenlegi szemüveggel, kontakt lencsével vagy anélkül)		
Látási panasz képernyőt nézve (jelenlegi szemüveggel, kontakt lencsével vagy anélkül)		

A foglalkozás egészségügyi orvos által elvégzendő vizsgálatok:

1. Szemvizsgálat megtekintéssel

- Szemmozgások
- Védőszervek épsége
- Kötőhártya
- Pupillareakciók

2. Látásvizsgálat

a.) Távoli látásélesség vizsgálata

(5 m-ről Kettesy visustábla vagy ennek equivalentje, ha van, szemüveggel vagy kontakt lencsével).

b.) Közeli látóélesség (Csapody VI-VII. 30 cm-ről, szemüveggel vagy anélkül).

c.) Munkatávolság látóélessége (Csapody VIII-IX vagy a használt karakterméret munkatávolságról, szemüveggel vagy anélkül).

2. sz. melléklet

Számítógépes munkahelyen dolgozók szemészeti kivizsgálása - SZEMÉSZET

Beavatkozás	Járóbeteg rendelő I.	Városi kórház II.	Megyei kórház III.	Egyetemi klinika IV.
réslámpás vizsgálat (12210)	x	x	x	x
szemfenék vizsgálata (12200)	x	x	x	x
távoli, munka és közeli látóélesség vizsgálata	x	x	x	x
munka-szemüveg korrekció felírása	x	x	x	x
kétszemes együttlátás vizsgálata	x	x	x	x
Lang teszt	x	x	x	x
heterophoria vizsgálata	x	x	x	x
szükség szerint prizmás korrekció felírása			x	x
színlátás vizsgálata	x	x	x	x
Schirmer próba	x	x	x	x
kritikus fúziós frekvencia vizsgálata	x	x	x	x

